

БІБЛІОТЕКА ЖУРНАЛУ
«ВИВЧАЄМО УКРАЇНСЬКУ МОВУ ТА ЛІТЕРАТУРУ»

Г. І. МЕЛЬНІТОВСЬКА

ФАКУЛЬТАТИВНИЙ КУРС З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ОСНОВА
ВІДАВНИЧА СПРАВА

УДК 37.016+811.161.2

ББК 74.26+81.2УКР

М48

Автор:

Мельнітовська Г. І., учитель української мови
Чорноострівського навчально-виховного комплексу Хмельницької
районної державної адміністрації, вчитель-методист.

Рецензенти:

Чорнобай З. М., методист відділу освіти Хмельницької
районної державної адміністрації;

Тижнева С. С., вчитель української мови та літератури
Пирогівської загальноосвітньої школи I–III ст., вчитель-методист.

Мельнітовська Г. І.

М48 Факультативний курс з української мови / Г. І. Мельні-
товська. — Х. : Вид. група «Основа», 2013. — 123, [5] с. —
(Б-ка журн. «Вивчаємо українську мову та літературу» ;
Вип. 12 (121)).

ISBN 978-617-00-1964-6

У посібнику розміщені завдання, що спонукають учнів до творчої,
дослідницької роботи; підібрані матеріали, які допоможуть вчителю
при підготовці лекцій, бесід; пропонується орієнтовна тематика рефе-
ратів, виступів учнів на підсумковій конференції, а також питання для
підсумково-узагальнювальної вікторини.

Для вчителів української мови та літератури шкіл різних типів,
керівників методичних об'єднань, викладачів та студентів вищих
навчальних закладів.

УДК 37.016+811.161.2
ББК 74.26+81.2УКР

ISBN 978-617-00-1964-6

© Мельнітовська Г. І., 2013
© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2013

Зміст

ВСТУП	5
ВСТУП	6
Нетрадиційний підхід до вивчення мовних явищ через етимологію	6
РОЗДІЛ I. РІДНА МОВА В ЖИТТІ НАРОДУ	8
Рідна мова — найдорожчий скарб народу. Висловлювання про рідну мову	8
Геноцид української мови та боротьба за її державність. Проблеми двомовності в незалежній Україні	13
Функції мови в суспільстві	16
Українська мова як одна з найдавніших гілок індоєвропейської мовної сім'ї, одна з найбагатших, наймилозвучніших мов світу	18
Мовленнєвий етикет	20
Мова як складник культури людини й народу	23
Проблеми державності української мови і двомовності в сучасній незалежній Україні	28
РОЗДІЛ II. СЛОВО ЯК СИМВОЛ	32
Слово як символ, початковий умовний сигнал для передання думок	32
Назви рослин-символів і птахів-тотемів в українській мові	35
Наші предки-сонцепоклонники. Відображення цього явища в українській мові. Міфологічні назви	38
Магічні слова в нашій мові, їхнє походження. Число, як і слово, — символічний знак	40
У слові — подих історії. Мова як генетичний код народу	45

РОЗДІЛ III. З ІСТОРІЇ НАЗВ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ	48
Побутові назви в нашій мові. З історії назв слів	48
Назви днів тижня та місяців	52
Походження крилатих висловів і фразеологізмів	56
З історії біблійних назв і висловів	60
Що таке ономастика? З історії українських імен	63
З історії українських прізвищ	66
Етнонімічні назви. З історії назв країн Європи	70
Гіпотези щодо походження назви «Україна»	74
Топоніми, мікротопоніми, їхнє походження	77
Дослідження назви свого населеного пункту, мікротопонімів у ньому	80
Етимологія назв районних центрів області та відомих міст України	82
З історії назв обласних центрів України	84
Гідроніми та мікрогідроніми, їхнє походження	90
РОЗДІЛ IV. ПОХОДЖЕННЯ МОВ	95
Загальна характеристика основних мовних сімей у світі	95
Індоевропейська сім'я мов, її прабатьківщина	98
Походження германської, романської та слов'янської груп мов	102
Найновіші дослідження про прадавність і походження української мови	105
РОЗДІЛ V. ПОХОДЖЕННЯ ПИСЬМА	109
Виникнення і розвиток найдавнішої писемності у світі	109
З історії слов'янського письма	113
Найновіші дослідження про походження українського письма	117
Підсумково-узагальнювальна вікторина	120
Підсумкова учнівська конференція	121
ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	122

Пояснювальна записка

У час національного відродження одним із найважливіших завдань школи є повернення із небуття духовних надбань мудрих предків, прилучення до самобутньої культури рідного народу.

Формування національної особистості відбувається на ґрунті національного менталітету, що є продуктом довготривалого історичного розвитку, засвоєння досвіду попередніх поколінь.

Посібник «Мова — душа народу» складено з метою розширення знань учнів про мову як основу буття народу; ознайомлення їх із такою галуззю лінгвістичної науки, як етимологія; розвиток творчих, науково-дослідницьких навичок учнів.

У посібнику розміщені завдання, що спонукають учнів до творчої, дослідницької роботи; підібрано матеріали, що допоможуть учителю під час підготовки до лекції, бесіди; запропонована орієнтовна тематика рефератів, виступів учнів на підсумковій конференції, також питання для підсумково-узагальнювальної вікторини.